

У відповідності з діючим Порядком протягом 3 робочих днів від дня закінчення строку оплати векселів уповноважений банк (уповноважене підприємство) перераховує органу Пенсійного фонду передбачену договором суму платежу (8). При цьому вони несуть відповідальність за несплату переказних векселів на підставі договору інкасації (договору про викуп) власними коштами. За уповноваженим банком залишається право на підставі договору про облік переказних векселів (9) оплати їх достроково. Останнім етапом є погашення векселя боржником при настанні терміну або раніше шляхом постачання продукції чи надання послуг.

Отже, найбільш перспективним варіантом оформлення заборгованості є використання переказного векселя. Визначним тут є те, що ініціатором оформлення заборгованості виступає орган Пенсійного фонду і обов'язковою є наявність згоди уповноваженого банку (уповноваженого підприємства) на оформлення такої заборгованості. Ключовою фігурою у процесі обігу векселів Пенсійного фонду є покупець, зацікавлений у придбанні векселя конкретного підприємства-боржника.

Таким чином, можна відзначити, що подальше впровадження ринкових відносин у нашій країні, з одного боку, спричинило неможливість деяких суб'єктів господарювання своєчасно здійснювати розрахунки, а з другого, – дозволило розширити номенклатуру та сфери застосування різних фінансових інструментів, серед яких важливе місце займає вексель.

1 Закон України "Про цінні папери і фондову біржу" №1201-ХІІ від 18.06.91р. (зі змінами).

2 Порядок погашення задолженности предприятий, учреждений и организаций по сбору на обязательное государственное пенсионное страхование путем оформления ее векселями и внесения авансовых платежей по сбору на обязательное государственное пенсионное страхование путем вексельных расчетов, утвержден постановлением Кабинета Министров Украины от 11.08.98г. №1251.

3 Іванов С., Коваль О. Пенсійні векселі: практика застосування // Все про бухгалтерський облік. – 1999. – №36. – С.17-19.

Отримано 15.06.2000

УДК 65.9(2)93

Н.М.ЖУРБА

Харківська державна академія міського господарства

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Обґрунтовується сутність та особливості формування елементів амортизаційної політики в умовах трансформації економіки України.

Амортизаційна політика – дійовий інструмент державного регулювання процесу відтворення основного капіталу, складова частина інвестиційної і загальної фінансово-економічної політики. Ефективність амортизаційної політики, як і інших інструментів державного регулювання, залежить від реальних економічних процесів, обґрунтованості й зваженості концептуального підходу до зміни діючої амортизаційної політики, досконалості підготовки до її практичної реалізації.

У загальному розумінні політика – це мистецтво управління будь-яким процесом. Амортизаційна політика являє собою процес розробки норм і правил нарахування амортизації, закріплених у відповідних законодавчих актах, встановлення чіткого порядку використання амортизаційного фонду суб'єктами господарювання. Існують об'єктивні закономірності реноваційного процесу і вони мають бути враховані в господарській та законодавчій діяльності держави, її законодавчих і виконавчих органів. Це означає, що при розробці амортизаційної політики держава повинна спиратися на об'єктивні закони простого і розширеного відтворення основного капіталу.

На наш погляд, амортизаційну політику характеризують наступні елементи:

- визначення рівня державного регулювання амортизаційним механізмом;
- встановлення необхідного обсягу фінансових ресурсів щодо забезпечення відновлення основного капіталу підприємства за рахунок амортизації;
- визначення методів нарахування амортизації;
- обґрунтування оптимальних термінів служби основних фондів;
- обґрунтування груп класифікації основних фондів;
- визначення норм амортизаційних відрахувань;
- встановлення порядку переоцінки основних засобів та сум амортизаційних нарахувань;
- визначення умов використання сум амортизаційного фонду;
- виявлення механізму фінансування витрат на ремонт основних фондів.

Державне регулювання амортизаційним механізмом підприємств є опосередкованим, залежить від ступеня демократизації суспільства, рівня економічного розвитку та економічної стратегії держави на певному етапі реформування економіки. Зокрема, тривалий час у вітчизняній економіці мала місце жорстко адміністрована амортизаційна політика, за якою держава чітко визначала весь механізм нарахування

та використання амортизації, а особливості господарської діяльності окремих підприємств майже не враховувалися. Амортизаційна реформа 1997 року, коли було прийнято Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств", була зумовлена розладом амортизаційної та інвестиційної політики в країні за останні роки і мала на меті створити законодавчі умови для прискорення технічного переоснащення і модернізації виробничого апарату, але знову запропонувала всім підприємствам однакові умови нарахування амортизації.

Практика трирічного використання чинного механізму амортизації показала, що державна амортизаційна політика потребує докорінних змін. Оскільки підприємства мають різні умови господарювання, різний ступінь науково-технічного розвитку та умови функціонування на товарному ринку, то й механізм нарахування амортизації повинен застосовуватися найбільш прийнятний для кожного з них. Разом з тим держава повинна залишити за собою функції контролю за цільовим використанням амортизаційного фонду, визначати перелік методів нарахування амортизації, що можуть використовуватися підприємствами, порядок переоцінки основних засобів. Підприємство зобов'язано обґрунтувати метод, норми амортизації та терміни служби основних фондів, які ним застосовуються.

Важливою економічною підмогою амортизаційної політики є методи нарахування амортизації, що дозволяють активно впливати на обсяг амортизаційного фонду, ступінь концентрації ресурсів у різні періоди функціонування фондів. Це дає змогу динамічно підходити до відтворення основних фондів, враховувати вплив фактора часу.

Вибір методу амортизації визначається рядом об'єктивних факторів залежно від специфіки виробництва, темпів технічного прогресу, складності та особливостей розрахунків тощо. У вітчизняній практиці тривалий час використовувався метод рівномірної або пропорційної амортизації, коли вартість засобів праці розподіляється рівними частинами за роками служби. Цей метод побудований на визнанні прямої залежності між зносом і термінами служби.

У разі отримання підприємствами вільного вибору методів амортизації перед ними постає питання, чи є необхідність застосовувати прискорену амортизацію, чи перейти на лінійно-пропорційний метод. Цей вибір залежатиме, в першу чергу, від економічної ситуації, що реально складається у виробництві, та від перспективних завдань, що поставлені перед власником.

Політика заохочення прискореної амортизації для інтенсифікації заміни застарілих засобів праці і забезпечення фінансування цієї заміни на початку економічних реформ і, насамперед, через кризову ситу-

ацію в економіці та відсутність реальних стимулів до інвестування виявилася, на нашу думку, неефективною і несвочасною. Ці обставини, навпаки, створюють умови, коли підприємство у кризовій ситуації стримує зростання витрат виробництва і цін для збереження або розширення ринків збуту своєї продукції, а тому й зацікавлене у зменшенні сум нарахованої амортизації, хоча з позиції традиційної економічної політики більші суми амортизаційних нарахувань повинні стимулювати процес відновлення основного капіталу. У цьому саме й полягають особливості перехідного періоду, коли економічні закони мають зовсім інший характер відтворення проти загальноновизнаних в умовах сталої економіки.

Розширення масштабів застосування прискореної амортизації слід очікувати при виході з економічної кризи, бо тільки тоді з'являться реальні стимули до інвестування. Вважаємо, що прискорені методи нарахування доцільно використовувати тільки для нових основних фондів. При цьому в залежності від фінансово-економічних можливостей, зокрема, рівня рентабельності, ціноутворення, умов реалізації продукції тощо підприємство самостійно визначає економічно доцільний термін служби об'єкта, термін дії прискореної амортизації, а через певний період переходить до пропорційного списання залишкової вартості. Таким чином, підприємства отримують можливість активного накопичення інвестиційних коштів і механізм регулювання своїх фінансових потоків.

Слід також звернути увагу, що перехід на запропоновану систему амортизації потребуватиме визначення механізму для вже діючих і достатньо зношених основних фондів. На нашу думку, для таких основних фондів повинен застосовуватися метод рівномірного списання. Безперечно, механізм нарахування амортизації дещо ускладниться. Але, враховуючи технічну забезпеченість підприємств, а особливо сучасні вимоги до них щодо значного поліпшення фінансового менеджменту, вимушені ускладнення в подальшому позитивно вплинуть на інвестиційну політику підприємства, сприятимуть швидкому оновленню основних засобів і не будуть обтяжливими для витрат підприємства. Зважаючи на те, що впровадження запропонованої системи амортизації буде супроводитися обов'язковим прийняттям відповідних законодавчих документів, якими буде відрегульовано систему контролю за прийнятною підприємством амортизаційною політикою, то зловживань щодо зменшення прибутку та надходжень до бюджету, як нам здається, не слід очікувати.

Спірним залишається питання одночасного застосування нелінійних методів нарахування амортизації до активних і пасивних основних

фондів. Останні мало підвладні моральному зносу та й світова практика амортизації свідчить, що на пасивні основні фонди амортизацію доцільно нараховувати за лінійним методом.

Амортизаційні відрахування входять у собівартість виробленої продукції та послуг і після їх реалізації акумулюються в амортизаційному фонді, що покликаний відшкодувати вартість зносу засобів праці. У дійсності амортизаційні відрахування ніколи не слугують нерухомим резервом. Вони знаходяться в постійному рухові і можуть використовуватися як оборотний капітал, навіть "проїдатися", що тепер нерідко трапляється на практиці, і тоді відтворення основного капіталу значно обмежується. Таким чином, капітал, відшкодований за вартістю, може не відшкодуватися у натуральній формі.

Якби весь амортизаційний фонд використовувався за своїм прямим економічним призначенням, тобто як реноваційний, то тільки за рахунок цього джерела обсяг капітальних вкладень міг би бути значно більшим. До того ж амортизаційні відрахування, на відміну від прибутку, є у всіх підприємств, включаючи й збиткові. За таких умов було б доцільним ввести законодавче закріплення використання амортизаційного фонду тільки за призначенням.

Звичайно, для окремо взятого підприємства існує певний розрив у часі між нарахуванням амортизації і використанням нагромадженого амортизаційного фонду на технологічне оновлення виробництва. Тому вільні кошти амортизаційного фонду одного підприємства могли б використовуватися іншими підприємствами, але тільки на засадах комерційного кредиту і, отже, в межах країни амортизаційний фонд постійно знаходився б в обігу.

Україна переживає гостру кризу у сфері інвестиційної діяльності. Ні підприємницькі структури, ні державні підприємства не в змозі подолати інвестиційні проблеми. За таких умов виникає потреба активізації державної інвестиційної політики, в тому числі прямої фінансової підтримки з бюджету проектів і програм технічного переоснащення та розвитку виробництва. Але коли таких коштів у бюджеті немає або їх замало, то закономірно постає питання про централізацію частини амортизаційних коштів підприємств, щоб використати їх для першочергового забезпечення пріоритетних інвестиційних проектів, програм, галузей, які можуть принести найбільшу віддачу у найкоротший термін і тим самим вирішити нагальні економічні проблеми. Держава як власник значної частини основних фондів повинна мати можливість розпоряджатися амортизаційними коштами, нарахованими на її власність, перерозподіляти їх між виробництвами, галузями, керуючись загальнонаціональними інтересами. Тому доцільно вилучити із Закону

України "Про оподаткування прибутку підприємств" п.8.3.1 про те, що "амортизаційні кошти ... вилученню до бюджету не підлягають".

Амортизаційна політика в умовах ринкової економіки тісно пов'язана з податковою політикою. Вона має сприяти створенню фінансових можливостей суб'єктам господарювання для інвестування в основний капітал. Умови відновлення основного капіталу поряд з рівнем оподаткування прибутків підприємств і податкових інвестиційних пільг є для підприємців найважливішими орієнтирами при ухваленні рішення про інвестування в реальний сектор економіки.

Отримано 05.05.2000

УДК 621.589

Н.Г.РЕВЕНКО, канд. екон. наук, І.В.ТЕРЕХОВА
Дніпродзержинський державний технічний університет

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ

Розглядається управління регіональною економікою в Україні – важлива й актуальна галузь діяльності, що має багато проблем, вирішення яких можливе через маркетинговий підхід на базі створення центрів маркетингових досліджень регіонів.

1. *Регіональна економіка та її проблеми на сучасному етапі.* Регіональна економіка – первинна ланка народногосподарського комплексу країни, в ній концентруються ресурси з різноманітних джерел, відбиваються всі позитивні та негативні наслідки державної політики. Однією з причин повільного здійснення ринкових перетворень є відсутність системної збалансованої державної регіональної політики. Ця політика здійснюється у контексті Послання Президента України до Верховної Ради "Україна: поступ у ХХІ століття. Стратегія економічного і соціального розвитку на 2000-2004 роки" і Європейської хартії місцевого самоврядування. Але, на наш погляд, існує ще багато проблем в управлінні регіональною економікою:

- відносини між регіональними органами влади, бізнесом та іншими інституціями вже не регулюються державою і за наявності різних форм власності потребують єдиних спрямувань, обумовлених спільними інтересами;
- слабкість нормативно-правової бази з питань регіонального управління ринкової економіки і необхідність створення бази для впровадження та дії механізмів регіонального ринкового підпорядкування;
- порушення регіонального балансу природних, виробничих та трудових ресурсів, що, при складності виходу на позарегіональні рин-